

Stemmer til venstre, men er ikke venstreorientert

For første gang vet vi hvordan landets ikke-vestlige innvandrerbefolkning stemte ved et lokalvalg. I kommunestyrevalget 2007 stemte tre av fire ikke-vestlige innvandrere på Ap, SV eller RV, og denne venstrevridningen kan i liten grad forklares med ideologisk ståsted eller sosial klassetilhørighet. Det som gir utslag foran valgurnene, er graden av integrering, flyktningbakgrunn og religiøs tilhørighet, viser den første landsomfattende, representative undersøkelsen av innvandrernes partivalg.

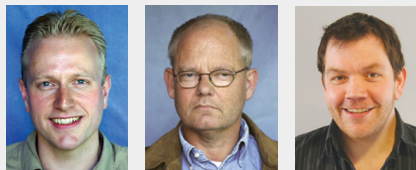
Johannes Bergh,
Tor Bjørklund og
Vebjørn Aalandslid

Norge var lenge et etnisk ensartet land, men med et klart unntak, urfolket samene. I løpet av en drøy mannsalder er bildet gradvis blitt endret. Ved lokalvalget i 2007 hadde 5 prosent av de stemmeberettigede ikke-vestlig innvandrerbakgrunn, ifølge Statistisk sentralbyrås definisjon (se faktaboks 1). I Oslo var det tre ganger så mange, 15 prosent. Benyttes en strengere definisjon, der innvandrere fra Øst-Europa tas ut, og kun de med bakgrunn fra Asia, Afrika og Latin-Amerika tas med, blir de tilsvarende tallene 4 og 13 prosent.

Aldri før ved et valg har innvandrerbefolkningen fra ikke-vestlige land vært så tallrik. Stemmeberettigede med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn er i vekst, dels som følge av økt innvandring og dels som følge av en mer ungdommelig aldersfordeling i denne gruppen enn i befolkningen for øvrig. Utviklingen har medført at ved hvert valg er en ny rekord blitt notert for antall stemmeberettigede med minoritetsbakgrunn, og nye rekorder vil nok følge i valgene som kommer. Det er dessuten flere stemmeberettigede ved lokalvalgene enn ved stortingsvalgene som følge av en reform fra valget i 1983. Reformen åpnet for at utenlandske statsborgere med tre års lovlig opphold i Norge fikk rett til å stemme ved lokalvalget, tidligere forbeholdt norske statsborgere.

Hvor kommer de fra?

Blant de drøyt 180 000 stemmeberettigede med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn var vel to tredeler norske statsborgere, mens en tredel var utenlandske statsborgere. Nær 100 000 av de stemmeberettigede hadde sin bakgrunn fra Asia, 40 000 fra Øst-Europa, flest fra Balkan (figur 1). Ser vi på enkeltland, kom flest fra Pakistan (nesten 10 prosent), fulgt av Vietnam og Bosnia-Hercegovina. I tillegg til disse har de ikke-vestlige innvandrerne i Norge bakgrunn fra 168 forskjellige land.

Johannes Bergh (t.v.) er statsviter og forsker ved Institutt for samfunnsforskning.

Tor Bjørklund (i midten) er professor i statsvitenskap ved Universitetet i Oslo. Sammen med Johannes Bergh arbeider han med et prosjekt om innvandreres politiske deltakelse. Prosjektet finansieres av Forskningsrådet.

Vebjørn Aalandslid er statsviter og rådgiver i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for levekårsstatistikk. Han er leder for koordinatorgruppa i samme seksjon, og har blant annet redigert rapporten *Innvandrerens demografi og levekår i 12 kommuner i Norge*.

Ikke-vestlig innvandrerbefolkning

Den ikke-vestlige verden inkluderer Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika, og innvandrerbefolkningen består av dem som selv har innvandret til Norge (innvandrere), og dem som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre (etterkommere). For å stemme ved lokalvalget må du enten være norsk statsborger eller ha minst tre års botid om du er utenlandsk statsborger. Nordiske statsborgere har stemmerett om de er manntallsført i Norge senest 30. juni i valgåret.

Kategorien «ikke-vestlige» rommer dermed en mangfoldig gruppe. De er dessuten unge sammenliknet med øvrige stemmeberettigede. Bare 8 prosent av de ikke-vestlige innvandrerne var 60 år eller eldre, mot 28 prosent blant alle stemmeberettigede. Et annet slående trekk er de store regionale skjevhetene i innvandrerbefolkningens bosetning. Konsentrasjonen i Oslo er nevnt. Nærmere 37 prosent av de ikke-vestlige stemmeberettigede bor her, og de utgjør 15 prosent av de stemmeberettigede. Drammen kommune har nest flest ikke-vestlige velgere. Der utgjør ikke-vestlige innvandrere 12 prosent av alle stemmeberettigede.

Muligheten til å påvirke blir lite brukt

Samtidig med at andel stemmeberettigede med ikke-vestlig bakgrunn har økt fra valg til valg, har denne velgergruppens maktpotensiell blitt større. Dette har ført til økt oppmerksomhet om de etniske minoriteter fra de politiske partienes side, og en kunne tro også til større bevissthet i innvandrerbefolkningen om egen evne til å påvirke valgenes utfall. I sum vil et forventet resultat være økt valgdeltakelse. Slik har det ikke gått. Innvandrerbefolkningens deltagelse ved lokalvalgene har vært påfallende lav. Rundt to av tre velgere har vært hjemmesittere, og over tid er det heller en tendens til nedgang enn til oppgang.

I en analyse av valgdeltakelse må det skilles mellom ikke-vestlige innvandrere med og uten norsk statsborgerskap, og foretas en oppdeling etter landbakgrunn. De lengste tidsseriene har vi for valgdeltakelse blant utenlandske statsborgere. Valgdeltakelsen i denne gruppen er systematisk lavere enn for innvandrere med norsk statsborgerskap: Det kan ikke overraske. Gruppen har jevnt over kortere botid i landet og vil i mange tilfeller beherske norsk dårlig og være ukjent med lokale forhold. De som tilhører denne gruppen, kan ofte se sin framtid i et annet land.

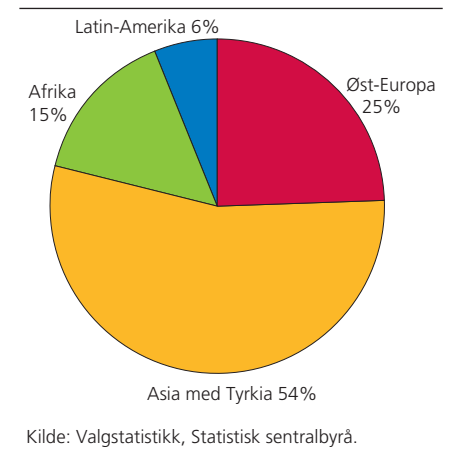
I perioden 1987-1999 var valgdeltakelsen blant ikke-vestlige innvandrere med utenlandsk statsborgerskap i overkant av 30 prosent, for så å falle ned til i underkant av 30 prosent ved de to siste valgene. I 2007 var den på 28 prosent. Blant innvandrere med norsk statsborgerskap deltok ikke uventet en høyere andel, 37 prosent. Denne gruppen har lang botid (minimum sju år), og bytte av statsborgerskap signaliserer et ønske om tilhørighet. Det er således overraskende at ikke flere stemte ved valget.

Sett under ett ble deltagelsen blant ikke-vestlige innvandrere, med og uten norsk statsborgerskap, på 34 prosent, som er hele 28 prosentpoeng lavere enn i den totale befolkningen.

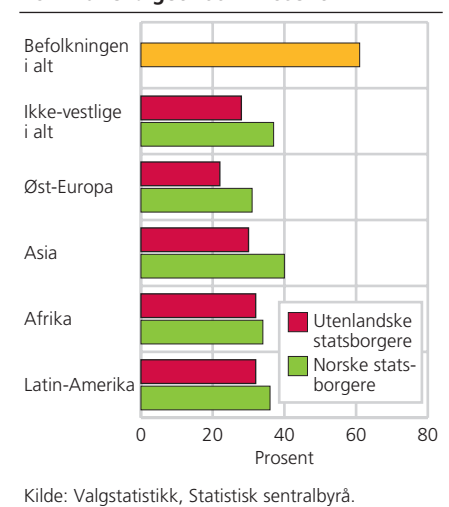
Østeuropeiske innvandrere minst aktive

En særlig lav valgaktivitet ble registrert blant innvandrere fra Øst-Europa. Her stemte bare 22 prosent av de utenlandske statsborgerne og 32 prosent av de norske. Høyest valgdeltakelse blant de ikke-vestlige finner vi blant norske statsborgere med asiatiske bakgrunn (figur 2), og da særlig blant dem med bakgrunn fra Sri Lanka. Her stemte 51 prosent. Ser vi videre på enkeltland, utmerker innvandrere fra Serbia og Bosnia seg med lav deltagelse. Både blant norske og utenlandske statsborgere med bakgrunn fra Serbia stemte 16 prosent, blant innvandrere fra Bosnia stemte henholdsvis 28 og 18 prosent.

Figur 1. Stemmeberettigede i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen, etter verdensregion. Kommunevalget 2007. Prosent

Figur 2. Valgdeltakelse i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen, etter statsborgerskap og region. Kommunevalget 2007. Prosent

Kvinner deltok i noe større grad

Kvinner er noe mer politisk aktive enn menn. Forskjellene er størst blant innvandrere fra Øst-Europa, hvor kvinner hadde henholdsvis 11 og 7 prosentpoeng høyere valgdeltakelse enn utenlandske og norske statsborgere. Også når man ser de ikke-vestlige som en samlet gruppe, utmerker kvinner seg med noe høyere valgdeltakelse enn menn. Her er det store forskjeller mellom landgruppene, uten at det peker seg ut noe klart mønster.

På grunn av den lave interessen for å stemme påvirker ikke-vestlige innvandrere og deres etterkommere det endelige valgresultatet i mindre grad enn hva antallet stemmeberettigede skulle tilsi. I Oslo, der ikke-vestlige innvandrere utgjør 15 prosent av de stemmeberettigede, sto de bak 9 prosent av stemmene. I landet sett under ett sto de kun bak 3 prosent av avgitte stemmer. Dermed blir gruppen for liten til at den kan fanges opp i et tilstrekkelig antall og analyseres, enten det er i den ordinære valgundersøkelsen eller i meningsmålingene som jevnlig publiseres i media. Uten en egen undersøkelse går derfor offentligheten glipp av kunnskap om partivalget til en voksende velgergruppe. Dette er en gruppe med potensial til å spille en avgjørende rolle ved fremtidens politiske valg.

Stemmer til venstre

Behovet for slik kunnskap var bakgrunnen for at Arbeids- og inkluderingsdepartementet ga økonomisk støtte til den første landsomfattende representative undersøkelsen av den ikke-vestlige innvandrerbefolkningens partivalg. Siden såpass få deltar i valg, er det blitt gjort et utvalg blant dem som stemte, ut fra opplysninger i manntallet.

Forut for undersøkelsen var vi ikke helt uvitende om hvordan de med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn hadde stemt ved de siste valgene. Etter valgreforment i 1983 kartla Statistisk sentralbyrå hvorvidt den nyervervede stemmeretten ble tatt i bruk av utenlandske borgere. Ved valgene i 1987, 1991, 1995 og 1999 ble det også laget en spørreundersøkelse som ble sendt i posten, med blant annet spørsmål om partivalg. Til tross for et visst frafall gir spørreskjemaet gode holdepunkter for å fastslå partivalget til utenlandske statsborgere fra ikke-vestlige land. I august 2007 gjorde dessuten Norsk Gallup en undersøkelse blant noen grupper av ikke-vestlige innvandrere og etterkommere i Oslo. I denne undersøkelsen svarte 82 prosent at de foretrakk Arbeiderpartiet eller SV (Aften 2007).

Svak oppslutning om høyresiden og sentrum

Partifordelingen blant ikke-vestlige innvandrere ved kommunevalget i 2007 presenteres i tabell 1. Den bekrefter at gruppen har en venstreorientert stemmegivning, slik det ble påvist i tidligere undersøkelser. Halvparten stemte på Arbeiderpartiet. Betraktes Ap, SV og RV under ett, foretrakk tre av fire disse partiene. Oppslutning om Høyre var svak, og enda svakere var støtten til Fremskrittspartiet.

Heller ikke mellompartiene har noe sterkt fotfeste hos innvandrerbefolkningen med ikke-vestlig bakgrunn. Her kan flere forhold spille inn. Senterpartiet og Kristelig Folkeparti gjør det best i distriktene og utkantstrøk der det bor få innvandrere. De to partiene har dessuten norske særtrekk som kan skape avstand til innvandrere. Kristelig Folkeparti praktiserer bekjennelsesplikt blant sine tillitsvalgte. Om muslimer kan stemme på KrF, kan de aldri få valgte verv

Tabell 1. **Stemmegivning blant ikke-vestlige innvandrere, etter landbakgrunn (verdensdel), sammenliknet med valgresultatet. Kommunevalget 2007. Prosent**

	Alle ikke-vestlige	Øst-Europa	Asia	Afrika	Latin-Amerika	Valgresultatet ved kommunevalget
RV	3	0	3	4	14	1,9
SV	19	11	20	21	24	6,2
Ap	53	45	55	61	33	29,6
Sp	1	5	1	0	0	8,0
KrF	3	4	2	7	0	6,4
V	3	4	3	2	9	5,9
H	11	14	12	3	10	19,3
Frp	5	15	2	2	5	17,5
Andre	2	2	2	0	5	5,2
Sum	100	100	100	100	100	100
N	401	90	211	54	46	

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

i partiet. Venstre var heller ikke noe attraktivt alternativ, til tross for at kjente Venstrepolitikere som tidligere nestleder Olaf Thommessen har markert seg med en innvandringsvennlig profil.

Stemmegivning varierer også etter landbakgrunn. Østeuropeerne stemmer i mindre grad på venstresidens partier, og de skiller seg ut ved at Fremskrittspartiet har en viss appell. Sterkest venstreorientert er innvandrere med afrikansk bakgrunn, med 86 prosent oppslutning om de tre partiene på venstresiden. Denne gruppen følges tett av innvandrere med asiatisk bakgrunn (78 prosent). Det er færre østeuropeerne og afrikanere i utvalget enn asiater, og feilmarginene vil være større (se faktaboks 2). Tendensen er likevel klar.

Forskjellene i partivalg etter kjønn er små, selv om menn er noe mer venstreorientert enn kvinner (tabell 2). Det påvirkes av østeuropeernes stemmer. Om de holdes utenfor, er det ingen forskjeller.

Stabil støtte til venstre fra utenlandske statsborgere

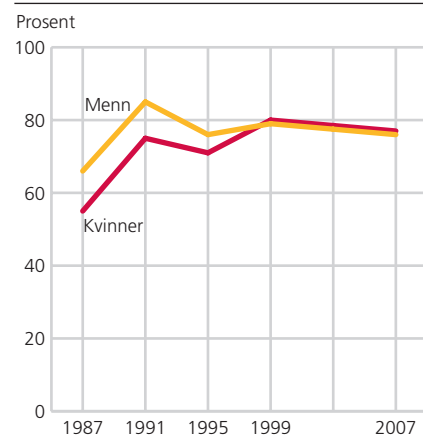
For utenlandske statsborgere kan vi studere utviklingen i stemmegivning fra 1987 til 2007. Opplysningene er hentet fra det nevnte spørreskjemaet som ble sendt med post (Bjørklund og Kval 2001). Resultatet er vist i figur 3. Med et mulig unntak for valget i 1987 er det en massiv dokumentasjon for en venstreorientert stemmegivning. I 1987 hadde Høyre en ganske god oppslutning fra ikke-vestlige innvandrere, men den falt fra over 20 prosent til under 10 prosent. Det må ses i sammenheng med Høyres sterke stilling på begynnelsen av 1980-tallet, høyrebølgen. Den bølgen la seg også blant innvandrerne. Det var venstresidens partier som vant på det.

I figur 3 er stemmer som ble gitt til venstresiden, fordelt på kjønn. Ved de to siste målingene (1999 og 2007) stemte menn og kvinner nokså likt blant ikke-vestlige innvandrere med utenlandsk statsborgerskap. Dette avviker fra velgerne for øvrig, der kvinner i større grad har støttet den politiske venstresiden, og er et gjentakende mønster i norske valg fra 1980-tallet. Kjønnsskillet er altså ikke registrert hos innvandrerbefolkningen med ikke-vestlig bakgrunn. Før 1999 var menn i denne gruppen enda mer venstreorientert enn kvinner.

Tabell 2. **Stemmegivning blant ikke-vestlige innvandrere, etter kjønn. Kommunevalget 2007. Prosent**

	Menn	Kvinner
RV	6	1
SV	18	18
Ap	52	53
Sp	1	2
KrF	4	2
V	2	5
H	9	13
Frp	5	5
Andre	3	1
Sum	100	100
N	169	232

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 3. **Oppslutning om Ap, SV og RV blant ikke-vestlige innvandrere med utenlandsk statsborgerskap ved kommunevalgene 1987, 1991, 1995, 1999 og 2007¹, etter kjønn. Prosent**

¹ I 2003 ble det ikke gjennomført noen undersøkelse.
Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3. Stemmegivning blant ikke-vestlige innvandrere, etter alder. Kommunevalget 2007. Prosent

	18-29 år	30-39 år	40-49 år	50 år eller eldre
RV	0	3	4	1
SV	25	17	21	12
Ap	54	55	48	56
Sp	0	2	2	3
KrF	0	3	4	3
V	2	3	6	1
H	16	11	9	13
Frp	0	4	5	10
Andre	3	2	1	1
Sum	100	100	100	100
N	72	129	110	85

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Små aldersforskjeller i partivalget

Ikke bare er det ubetydelige forskjeller i stemmegivning etter kjønn; det samme gjelder alder. I tabell 3 er hele den ikke-vestlige innvandrebeholdningen delt i fire aldersgrupper. Venstredreiningen er sterk i alle fire gruppene, men svekkes blant dem som er over 50 år, og da i favør av en viss støtte til Fremskrittspartiet. Blant de yngste, 18-29 år, er oppslutningen om mellompartiene særlig svak.

Religion spiller sterkt inn

I norsk valgforskning har det vært skilt mellom religiøst aktive og passive velgere. Siden det store flertall er tilsluttet statskirken, har det i representative utvalgsundersøkelser vært lite meningsfullt å skille mellom ulike trosretninger eller konfesjoner. I en undersøkelse av ikke-vestlige innvandrere har dette en mening. Vi har i undersøkelsen spurt etter religiøs trosretning. Tabell 4 viser partivalg etter ulik religiøs tilhørighet, og avdekker store forskjeller.

De kristne har en partifordeling som likner mer på snittet for alle norske velgere. Venstreorienteringen er ikke så entydig som hos andre velgere med innvandrerbakgrunn. Partiene på høyresiden får en ikke ubetydelig støtte fra kristne velgere. Velgere med muslimsk tro gir massiv støtte til venstresidens partier. RV, SV og Ap får til sammen 86 prosent av stemmene fra denne gruppen. De som havner i gruppen med «annen» religiøs tilhørighet, plasserer seg mellom kristne og muslimer i oppslutning om partiene på venstresiden. I sum ser religion ut til å ha en stor effekt på oppslutningen om partier på venstresiden.

Hvorfor venstrevridd?

Den sterke venstredreiningen kan ha sammenheng med at partiene på venstresiden klart har forsvart innvandrernes rettigheter. Det er problemer og utfordringer knyttet til det å være innvanderer: språkvansker, rotløshet, kulturelle og religiøse barrierer som må overstiges, og dessuten eksempler på diskriminering. Innvandererne er riktignok en sammensatt gruppe med et varierende behov for et forsvar av egne interesser. Ved å skille ut dem som har flyktningbakgrunn, har vi en mer entydig vanskeligstilt gruppe. Forventningen om å finne en særlig sterk venstreorientert stemmegivning i denne gruppen slår til (tabell 5). Flyktninger peker seg ut med en noe sterkere tilbøyelighet til å stemme til venstre enn andre innvandrere.

Tabell 4. Stemmegivning blant ikke-vestlige innvandrere, etter religiøs tilhørighet. Kommunevalget 2007. Prosent

	Kristne	Muslimer	Andre
RV	1	2	5
SV	9	28	10
Ap	45	56	55
Sp	2	0	5
KrF	9	0	0
V	2	4	4
H	13	10	12
Frp	14	0	5
Andre	5	0	4
Sum	100	100	100
N	137	135	127

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5. Stemmegivning blant ikke-vestlige innvandrere, etter forenklet innvandringsgrunn. Kommunevalget 2007. Prosent

	Uten flyktningbakgrunn	Med flyktningbakgrunn
RV	3	3
SV	21	14
Ap	45	66
Sp	2	1
KrF	3	4
V	4	2
H	14	6
Frp	6	3
Andre	2	1
Sum	100	100
N	260	141

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

En annen forklaring på den venstredreide stemmegivningen tar utgangspunkt i sosial klasses tilhørighet eller sosioøkonomisk status. Sammenliknet med hele befolkningen er inntektene i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen lavere. Variasjonsbredden på inntekt er dermed mindre. Samtidig er utdanningsnivå og yrkesdeltakelse lavere enn ellers i befolkningen. Bakgrunnsfaktorer som inntekt, utdanning og yrke kan derfor disponere for stemmegivning til venstre. Tradisjonelt har underprivilegerte grupper i større grad enn grupper med høy sosioøkonomisk status stemt på partier på venstresiden.

Datatilfanget er begrenset, men opplysninger om personlig inntekt gjør det mulig med en test av den sosioøkonomiske tolkningen. Inntektsvariabelen er delt inn i fire kategorier, og det er kun i den øverste inntektskategorien at den venstreorienterte stemmegivningen avtar. Denne høyeste inntektskategorien består av så få observasjoner at det er vanskelig å forkaste det bildet tabellen ellers gir: at det er en ubetydelig sammenheng mellom inntekt og stemmegivning til venstre. Forsøket på å forklare støtten til venstresiden med sosial klasse finner liten støtte. Likevel er det grunn til å være åpen for at andre mål på sosial klasses tilhørighet ville ha gitt andre resultater.

Integrering, botid og religion

Hvis innvandrerbefolkningens stemmegivning på venstresiden ikke kan forklares ut fra tradisjonelle valgforskningsvariabler som sosial klasse, alder og kjønn, bør man søke etter forklaringer som er spesifikke for dem med innvandrerbakgrunn. En mulig forklaring knytter seg til graden av integrering i det norske samfunnet. Kanskje gjør de best integrerte innvandrerne politiske valg som likner mer på hvordan befolkningen stemmer for øvrig, mens de minst integrerte er mer avvikende ved sin venstreorientering.

Flere indikatorer for integrering kan benyttes for å teste denne tesen. Hvor lenge man har bodd i Norge kan være et uttrykk for integrering. Det er i hvert fall et mål på hvor lang tid man har hatt på å bli integrert.

En annen indikator for integrering kan være organisasjonsdeltakelse. Den største folkebevegelsen i Norge i dag er idrettsbevegelsen. Tall fra SSBs levekårsundersøkelser viser at omtrent en tredel av befolkningen er med i et idrettslag eller en forening. Blant ikke-vestlige innvandrere gjelder dette for 15 prosent. LO og andre arbeidstakerorganisasjoner er eksempler på organisasjoner som har mange medlemmer. Det er mye mer vanlig å være fagorganisert blant befolkningen sett under ett enn blant ikke-vestlige innvandrere. (Blom og Henriksen 2008). Spørsmålet er om de innvandrere som er medlemmer av en idrettsforening eller en arbeidstakerforening, har et mindre avvikende partimønster i forhold til hele befolkningen enn de som står utenfor slike organisasjoner.

En annen integreringsindikator er språkferdigheter. De som behersker norsk meget godt eller godt, er skilt ut i undersøkelsen, og sammenliknes med dem som behersker norsk dårligere. De med gode språkferdigheter forventes i større grad å stemme som befolkningen ellers.

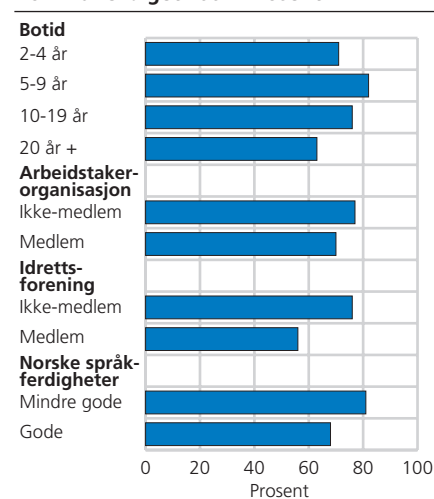
For å forenkle framstillingen tar vi utgangspunkt i prosentandel av innvandrerbefolkningen som stemmer på Ap, SV og RV. Blant ikke-vestlige innvandrere sett under ett faller resultatene stort sett ut i forventet retning. Her er partivalget mindre avvikende venstreorientert blant de mest integrerte. Dette

Tabell 6. Stemmegivning blant ikke-vestlige innvandrere, etter inntekt. Kommunevalget 2007. Prosent

	Under 50 000	50 000-199 999	200 000-399 999	400 000 og over
RV	0	5	2	3
SV	24	19	19	3
Ap	53	54	54	40
Sp	0	1	3	3
KrF	3	5	1	5
V	9	1	3	3
H	6	9	11	30
Frp	0	4	6	13
Andre	5	2	1	0
Sum	100	100	100	100
N	62	141	162	36

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 4. Andel blant ikke-vestlige innvandrere som stemte Ap, SV og RV, etter fire indikatorer på integrering. Kommunevalget 2007. Prosent

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 7. Høyre-venstre-score, etter parti blant ikke-vestlige innvandrere (kommunevalget 2007) og alle velgere ved stortingsvalget 2005

	Ikke-vestlige innvandrere, kommunevalg 2007	(N)	Velgere, stortings- valg 2005	(N)
SV	4.52	(60)	2.85	(173)
Ap	4.32	(149)	3.95	(666)
Mellom- partiene	4.73	(28)	5.50	(307)
H	6.02	(46)	7.30	(269)
Sum (alle partier)	4.76	(326)	5.21	(1 636)

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

gjelder i hovedsak også for botid, selv om de med en botid på 2-4 år ikke er så venstreorienterte som man kunne forvente.

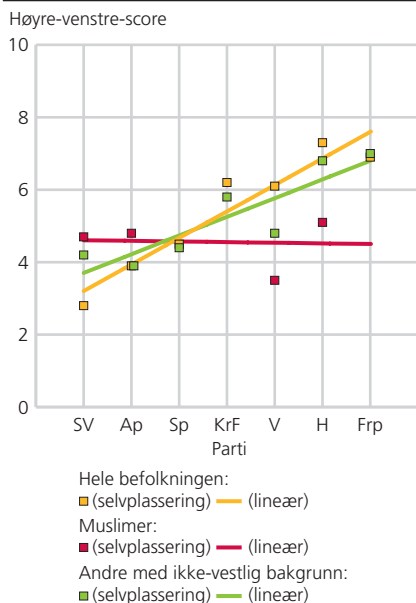
Effekten av de fire indikatorene for integrering er også undersøkt blant muslimer og ikke- muslimer. For medlemskap i idrettsforening og fagforening samt språkferdigheter er det ingen utslag av betydning for muslimene. Det venstreorienterte partivalget i denne gruppen er med andre ord upåvirket av disse variablene. For ikke-muslimene blir effekten noe sterkere enn når alle ikke-vestlige innvandrere betraktes under ett. Unntaket er igjen botid. Økt botid bidrar til å svekke venstreorienteringen blant muslimer. Det er ikke noe klart mønster blant ikke-muslimer.

Stemmer på venstresiden, men er sentrumsorientert

Hva innebærer det at det store flertallet av de etniske minoritetene stemmer til venstre? En nærliggende tolkning er at de dermed er radikale, men med hensyn til hva? Et spørsmål som er stilt i en rekke valgundersøkelser, ble også benyttet ved valgundersøkelsen av de ikke-vestlige innvandrerne:

«Det snakkes ofte om høyresiden og venstresiden i politikken. Tenk deg en skala som går fra 1 på venstre side – det vil si de som står helt til venstre politisk – og til 10 på høyre side, det vil si de som står helt til høyre politisk. Hvor ville du plassere deg selv på en slik skala?»

Figur 5. Gjennomsnittlig selvplassering på høyre-venstre-skala, etter parti

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Her er det opp til de spurte selv å definere hva som skal legges i begrepene «venstre» og «høyre». Innholdet har skiftet over tid. Et sentralt element er utvilsomt økonomiske spørsmål som sosial fordeling, skatter og regulering av markedet. I de senere årene har spørsmål om likestilling, miljø og holdninger til innvandrere, også kalt verdipolitiske spørsmål, fått betydning for plassering på en høyre-venstre-skala.

Når man sammenlikner med stortingsvalget i 2005 viser resultatene at de ikke-vestlige innvandrerne ender, totalt sett, med en mer radikal score enn snittet av velgerne. Ut fra partifordelingen, derimot, kunne det forventes en atskillig mer radikal posisjon. Det skyldes at de ikke-vestlige innvandrerne er mer ideologisk sentrumsorienterte enn de øvrige velgerne til venstresidens partier. Det samme er tilfellet for høyresidens velgere innenfor denne gruppen. Overraskende er at SVs velgere kommer ut med en mer sentrumsorientert score enn de som stemmer på Arbeiderpartiet.

Velgerne, sett under ett, i Norge har en større variasjonsbredde langs høyre-venstre-skalaen enn de ikke-vestlige innvandrerne. Dette er illustrert i figur 5 med tall for alle velgere fra stortingsvalgsundersøkelsen i 2005. Videre er

Tabell 8. Regresjonsanalyse av stemmegivning på partier på venstresiden.
Ustandardiserte regresjonskoeffisienter

Uavhengige variabler	Koeffisienter		
Kjønn, mann=1, kvinne=0	0,081*	0,096**	0,027
Alder, kontinuerlig	-0,003	-0,003	-0,002
Inntekt, seks kategorier	-0,019	-0,006	0,001
Bosted, Oslo=1, andre=0	0,110**	0,106**	0,081*
Botid i antall år		-0,003	-0,002
Medlem i fagforening, ja=1, nei=0		-0,005	-0,006
Medlem i idrettsforening, ja=1, nei=0		-0,229***	-0,181***
Språkferdigheter, svært gode=1, svært dårlige=0		-0,246**	-0,193*
Flyktning=1, andre=0			0,127***
Muslim, ja=1, nei=0			0,067***
Bakgrunn i et asiatiske land, ja=1, nei=0			0,095*
Bakgrunn i et afrikansk land, ja=1, nei=0			0,094
Forklart varians, R ²	0,035***	0,090***	0,142***

* Signifikant på 10 % -nivå

** Signifikant på 5 % -nivå

*** Signifikant på 1 % -nivå

N=398

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

undersøkelsen av ikke-vestlige innvandrere delt i to, i muslimer og andre velgere. For hver gruppe vises en «lineær trendlinje» som indikerer i hvilken grad det er en sammenheng mellom partivalg og plassering på den ideologiske skalaen. Hvis linjen er bratt, er det en nær sammenheng, en flat linje viser ingen sammenheng.

For hele befolkningen i 2005 var det en klar sammenheng. En litt svakere sammenheng finner vi for velgere som er uten muslimsk tilhørighet, men som har en ikke-vestlig innvandrerbakgrunn. For muslimene, derimot, er det ingen sammenheng. De som stemmer til høyre, plasserer seg omtrent likt som de som stemmer til venstre. Det må bety at for muslimene er det ikke en ideologisk orientering som forklarer den massive stemmegivningen til venstre. Den må forklares av andre faktorer. Vi er ikke i stand til å identifisere disse «andre faktorene» ved hjelp av vår studie.

Et samlet bilde

Etter å ha undersøkt flere ulike faktorer som ser ut til å henge sammen med stemmegivning til venstre (alder, religion, integrering, flyktningbakgrunn), er det grunn til å avslutte med et forsøk på å tegne et samlet bilde. Det kan jo hende at det er en sammenheng mellom flere av disse faktorene. Kanskje skyldes muslimenes venstrevridning at de kommer fra Asia og Afrika, og at det dermed er landbakgrunn som er den avgjørende årsaken? Kanskje muslimer har lavere inntekt enn andre, og det er dermed ikke muslimsk tilhørighet som forklarer stemmegivning til venstre, men heller inntektsnivået? Eller er det flyktningbakgrunn som er utslagsgivende? Denne typen effekter får vi kontrollert for i en såkalt multivariat regresjon.

Det vi ønsker å forklare, er stemmegivning på venstresidens partier, altså Ap, SV og RV. Avhengig variabel er derfor oppslutning om disse partiene. De uavhengige variablene er de faktorene vi tror kan bidra til å forklare oppslutning

om venstresidens partier. Variablene angis til venstre i tabell 8, og er stort sett de samme faktorene som er blitt diskutert. Et positivt tall betyr at den aktuelle variabelen bidrar til å øke sannsynligheten for stemmegivning til venstre. Et negativt tall betyr det motsatte.

Hvis en forklaring (variabel) har statistisk utslagskraft (signifikant effekt) i regresjonsanalysen, betyr det at vi med en viss grad av sikkerhet kan si at den har en effekt som ikke bare skyldes tilfeldigheter i utvalget. Signifikante effekter angis med en stjerne i tabellen. Jo flere stjerner, jo mer sikre er vi på at variabelen faktisk bidrar til å forklare stemmegivning til venstre.

Spørsmålene blir: Bidrar en faktor positivt eller negativt til å forklare stemmegivning til venstre, og er effekten signifikant? En signifikant forklaring er en forklaring som er gyldig etter kontroll for de andre variablene. Formålet med en multivariat analyse er nettopp å sjekke om ulike forklaringer er gyldige også når man tar høyde for andre forklaringer.

Tabell 8 viser resultatene av regresjonen. Vi har delt forklaringene inn i tre grupper av variabler. Først kjønn, alder, inntekt og bosted (om man bor i Oslo), alle tradisjonelle valgforskningsvariabler. Så kommer målene på integrering. Så legges til, i tredje kolonne, variabler som spesifikt er knyttet til det å ha innvandrerbakgrunn: om man er flyktning eller ikke; muslimsk religiøs tilhørighet; og om man har bakgrunn i Asia eller Afrika.

I den første kolonnen, med den første analysen, finner man at kjønn og bosted bidrar til å forklare stemmegivning til venstre. Menn stemmer mer til venstre enn kvinner, og de som bor i Oslo, er de mest venstreorienterte. Disse to effektene forsvinner ikke når integreringsvariablene blir med i neste kolonne. Da finner man i tillegg at de som er medlem av idrettsforening, er *mindre* venstreorienterte enn andre. Det samme gjelder dem som snakker godt norsk. I den siste analysen, den tredje kolonnen, svekkes effekten av kjønn og bosted, og det man blir stående igjen med, er at det er de to integreringsvariablene, samt det å være flyktning og muslim, som egentlig forklarer stemmegivning til venstre. Landbakgrunn betyr også noe.

I sum er det altså ikke inntekt, kjønn eller andre tradisjonelle «valgforskningsforklaringer» som kaster lys over innvandrernes politiske valg. Det som forklarer stemmegivningen til venstre, er forhold knyttet til innvandrerbakgrunn. Om vi skal identifisere den mest typiske venstreflytvelger blant ikke-vestlige innvandrerne, er det en velger som ikke deltar i organisasjonslivet, er muslim og har bakgrunn som flyktning.

Referanser

Aften (2007): Aftenposten Aften 30. august 2007.

Bjørklund, Tor og Kval, Karl-Erik (2001): «Innvandrere og lokalvalget 1999», i Rapport 2/2001, Institutt for samfunnsforskning.

Blom, Svein og Kristin Henriksen (2008): *Levekår blant innvandrere i Norge 2005/2006*, Rapporter 2008/5, Statistisk sentralbyrå.

1. Om undersøkelsen

De som deltok i undersøkelsen, var stemmeberettigede i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen som stemte ved lokalvalget i 2007. Det ble trukket *et utvalg på 750 ikke-vestlige innvandrere* (norske og utenlandske statsborgere) fra valgmannstallet som faktisk stemte ved valget. Valgdeltakelsen har vist seg å være lav i denne delen av befolkningen. Dersom vi først hadde spurt et utvalg på rundt 1 000 av alle ikke-vestlige innvandrere om de hadde stemt, deretter hva de hadde stemt, ville det blitt for få som deltok i valget til å fange opp denne gruppens faktiske stemmegivning og bidrag til valgresultatet.

I alt hadde *180 000 ikke-vestlige innvandrere* stemmerett, 57 000 utenlandske og 123 000 norske statsborgere. Det ble trukket *et utvalg* av disse (gruppert etter landbakgrunn) på 4 300 utenlandske statsborgere og 5 400 norske statsborgere med innvandrerbakgrunn, i alt 9 700 personer. Dette utvalget var grunnlaget for SSBs publisering av valgdeltakelsen i innvandrerbefolkningen ved lokalvalget 2007 (<http://www.ssb.no/vundk/>). I dette utvalget stemte 1 200 utenlandske og 2 000 norske statsborgere, i alt 3 200 personer. Fra denne gruppen ble det igjen trukket et utvalg på 750 personer, *375 personer med norsk og 375 personer med utenlandsk statsborgerskap*. Innenfor hver av disse gruppene ble utvalget proporsjonalt fordelt etter verdensdel.

Nøkkeltall	Antall	Prosent
Utvalg (personer trukket ut til å delta)	750	
Avgang (personer som ikke lenger tilhører populasjonen)	9	
Bruttoutvalg	741	100,0
Frafall	304	41,0
Nettoutvalg (gjennomførte intervju)	437	59,0
Frafall	304	100,0
Ønsker ikke å delta	57	18,8
Forhindret	31	10,2
Ikke truffet	206	67,8
Annet frafall	10	3,2

2. Svarprosent

Svarprosent i valgundersøkelsen er nær den samme som i leveårsundersøkelsen for innvandrere (LKI), hvor 64 prosent deltok, men er lavere sammenliknet med den regulære valgundersøkelsen. Det at antallet gjennomførte intervjuer, eller nettoutvalget, ikke ble høyere, skyldes at mange ikke var å treffe på den registrerte adressen sammenliknet med andre undersøkelser. Dette tross for at denne gruppen burde ha presise adresser fordi valgkretsen som respondentene stemte i, sammenfalt med adresseinformasjonen.

En hovedforklaring på at svarprosenten ikke ble høyere enn i LKI, kan være at datafangstperioden var svært kort, da vi ønsket at det ikke skulle gå for lang tid fra valget til gjennomføring av intervjuet. Intervjuene ble foretatt *via telefon* i perioden *uke 45-uke 47 2007*. Gjennomsnittlig intervjulengde var *10,5 minutter*.

3. Usikkerhet

I alle utvalgsundersøkelser er det knyttet usikkerhet til hvorvidt *utvalget* som spørres, speiler den gruppa det skal representere, den såkalte *populasjonen*. I vårt tilfelle er det usikkert hvorvidt stemmegivningen i utvalget representerer stemmegivningen blant ikke-vestlige innvandrere. Hvor sikkert er det at 53 prosent av alle ikke-vestlige innvandrere stemte Ap, når utvalget vi spurte, gjorde det?

Standardavviket er et mål på denne usikkerheten. Litt forenklet kan vi si at størrelsen på standardavviket avhenger av *antallet observasjoner i utvalget* (som her er antall svar i utvalget) og av fordelingen til det aktuelle kjennemerket (som her er oppslutning om et parti) i populasjonen. Generelt øker usikkerheten når antallet observasjoner synker, og andelen til det aktuelle kjennemerket nærmer seg 50 prosent.

Ved hjelp av standardavviket kan vi beregne et intervall som med *en bestemt sannsynlighet* inneholder den sanne verdi, altså *det virkelige tallet* på hva ikke-vestlige innvandrere stemte ved valget. Dette intervallet kalles et konfidensintervall, og sannsynligheten, eller konfidensnivået, settes ofte i samfunnsvitenskapen til 95 prosent. I vårt tilfelle vil estimatet på Aps oppslutning på 53 prosent blant alle ikke-vestlige ha *feilmarginer på 5,4 prosentpoeng*. For oppslutningen om Ap betyr dette at den i 95 av 100 tilfeller vil ligge et sted mellom 47,6 prosent og 58,4 prosent, i de resterende fem tilfellene vil den sanne oppslutningen om Ap ligge enten over eller under dette intervallet. Dette gir et konfidensintervall fra 47,6 prosent til 58,4 prosent.